

זנבה

בהרה

וקול

סמאש קייק שמשגר את
העוגה לפח, צילומי פעוטות
בבית הכנסת, ילדים
משחקים בגרגרי רימון
- רגע לפני צילומי ה'שנה
טובה' לסבתא המאושרת,
יצאנו לברר האם כל
האמצעים כשרים בדרך
לתמונה בלתי נשכחת?

/ פנינה שוורץ /

ערב אחד כאשר פניתי לקחת את ה'מקראות גדולות' להכנת השיעור, הופתעתי לגלות כי הוא נעלם. ויחד איתו כרכים נוספים מהסט היפה. התעלומה נפתרה לאחר זמן לא רב. בנותיי שיחיי חזרו עמוסות שקיות, ומאחר ושבוע - חודש - שנת הספר כבר מאחורינו, ושנת הלימודים כבר התחילה סוף-סוף, לא הבנתי מהן השקיות העמוסות בספרים. הבנות החלו בתהליך פריקת סחורה. לא תאמינו מה פלטו השקיות מקרביהן: חצי אבטיח, בוקסה גדולת ממדים ואוזניות נכבדות למראה שביכולתן לבלוע אל קרבן מחצית הראש, ושאר ירקות ופירות חתוכים נחמדים למראה ותאוה לעיניים. וכמובן, את כרכי המקראות גדולות האבודים. ואז התיישבו השאלות אחת בחברתה. באמת כבר השלמתי שילדי פוטוגניים והם בסכנת צילום והנצחה, אבל להשלים שגם ספריי פוטוגניים, לזה כבר לא הסכמתי.

שנה טובה' למקרר של סבתא

למי שלא זוכר: ראש השנה מגיע ובא. קרב אלינו בצעדי ענק. ומנהג של חודש אלול, מנהג המקובל בנערינו ובזקנינו לשלוח את 'נערינו' אל 'זקנינו' כ'שנות טובות'... כך התקבע המנהג לצלם את צאצאי החמד השתולים כשתילי זיתים בינות לעצי יער ודשאים מוריקים, ובידם שלל פירות מפירות הארץ חתוכים בגדלים שונים, משל נערכת בחינה היא לסבים ולסבתות להבחין מי מתוק ממי... תופעת הצילומים תופסת תאוצה רבה בדורנו המלא בטכנולוגיה כרימון. מקצוע הצילום הפך למקצוע רווח אצל רבות, צילומי נין בורן, ויום הולדת, חלאק'ה ובת מצווה, ועל כל שמחה שהלוואי ותבוא.

צילומי תינוקות...

כבר מלידה, לעיתים עוד קודם שזכה להיכנס בברית, כבר זוכה

תופעת הצילומים תופסת תאוצה ובראשית שנות ה-90
כרימון. מקצוע הצילום הפך למקצוע רווח אצל רבות, צילומי
בורן, ויום הולדת, חלאק'ה ובת מצווה, ועל כל שמחה שהלוואי
ותבוא.

צילומי תינוקות...

כבר מלידה, לעיתים עוד קודם שזכה להיכנס בברית, כבר זוכה
התינוק לשפע תמונות מרגשות. הרך הנולד אך לפני ימים מספר,
כבר נאלץ להחליף את בגדיו פעמים רבות, ולכרוע תחת משא
פונפונים, להינשא בסלים כפריים, ולהתעטף בפרוות ובפלומות
שונות ואף משונות - הכל לכבוד "מצוות הצילום"...

קשה לשכוח את אותה פעם ששהיתי בבית החלמה, וזכיתי
לביקורה של הדודה הכבודה והבאה בימים. כמובן; שהצעתי לה
על חשבון הברון (או שמא הברונית...) לסעוד את ליבה ממטעמי
בית ההחלמה, יאמר לזכותה, שבטוב ליבה כי רב היא נעתרה
להפצרותי. אך התעקשה שהיא יכולה להסתדר ולהגיע לשם
בגפה. כמובן, כמו שחששתי היא טעתה במסדרונות המבוכה
הרבים. לאחר כמה דקות קיבלתי שיחה מבוהלת מהמספר של
הדודה, התברר כי הדודה כמעט לא הצליחה להוציא הגה מפיה...
ויהודים טובים שהתעשתו, לקחו מהדודה את הפלאפון והדריכו
אותי כיצד להגיע אליה. בשארית כוחותי אספתי את עצמותי
הדואבות ואצתי בבהלה. כשבאתי, כבר ישבה הדודה בכורסא
כשסביבה שלל נשים דאוגות וכוסות מים קרים שהשיבו את נפשה,
אפילו כדור קטן בצבץ מאי שם... אחרי ששבה נפשה, התברר כי
הדודה שלא הייתה מימיה בבית החלמה, ולא הכירה את מנהגי
הצילום של דורנו, נתקלה פתאום בחדר ריק עם קירות זכוכית,
וראתה ילדים משחקים עם תינוקות בני כמה ימים ללא השגחה,
היא ראתה בזה הפקרות והתעללות, ומרוב בהלה כמעט שפרחה
נשמתה ממנה... ניסיתי להרגיע את הדודה שלא הצליחה להבין

מה חטאו תינוקות שזה עתה נולדו שעליהם
לסבול שעות בחדר העינויים...
ובהגיע הינוקא לזמן ה'חלאק'ה' הרי החגיגה
בעיצומה; טקסי צילום היסטוריים שלא היו
מביישים את חברות הפרסום הגדולות, משל
נכנס הילד לחופה ולקידושין ולא רק לקיום
מצוות פאות הראש. בל נשכח שאחד מסימני
היהדות הם ביישנות, ולא התגנדרות... לא
פעם עוברים את גבול הטעם הטוב; בל נשכח
שמדובר כאן בילד רך בשנים, שצריך לתרגל
מספר רב של תרגילי אקרובטיקה; לעמוד
ולשכב, במאונך ובמאוזן, להתכופף, לחבק
שלל בובות בגדלים שונים, לטפס בסולם,
להיתלות על עץ, ללכת על גחוננו, ושאר
גחמות של הצלמת התורנית הנהנית להפגין
את כישוריה, ממש ניסויים על בעלי חיים...
ובכן; יש לדעת: גם בני אדם הם בעלי חיים
ו'צער בעלי חיים' נוהג גם בהם...
(סתם מוזר... אם המטרה היא להשאיר את
הפאות, לשם מה הטרחה הרבה בהנצחת
השערות הארוכות המזכירות את המראה
הקודם...)
ובכלל כדאי לשים לב לעיקר מול הטפל,
בזיררונם

(הקודם...)

ובכלל כדאי לשים לב לעיקר מול הטפל,
איזו חוויה אנו חפצים שתיחקק בזיכרונם
של בני משפחתנו? האם זכות מצוות פאות
הראש והתחלת לימוד התורה בחיידר, או
חויית סטיילינג מעלפת חושים שתשאיר
שואו באלבומים המהודרים והיוקרתיים... מה
עומד בראש מעייננו - תרתי משמע.
טוב, אחרי הכל, מסתמא זה מגיע בסופו
של דבר מכוונות טובות. כולם מכוונים
ודאי למצוות כיבוד הורים, לצרף עוד
מגנט בשרשרת המגנטים על מקרריהם של
הסבתות העמוסים לעייפה, או מדאגה לנפשו
הרכה של הבן/ הבת, שלא יצבור חסכים
ש'רק לו לא עשו' כמו לשכנים...

זהירות:

הפכתם לפרסמים, ואפילו לא ידעתם...

ובמאמר מוסגר: נעורר על דבר שאולי לא ידוע ולא שמים לב אליו: לא תאמינו אבל קיימת תופעה לא מרנינה בכלל; לא פעם הופכים ילדינו החמודים לפרסומאים בעל כרחם. התמונות בהן הפתעתם את הסבתות, נשאות במאגריה של הצלמת, ובמקומות רבים מתפרסמים 'תיקי עבודה' של צלמים וצלמות לרשות עיני הציבור, כפרסומת. לא פעם קורה שהשמות הפרטיים ושמות המשפחה נשארים על התמונה או על התיקיה. האם הייתם רוצים שילדיכם יפורסמו בראש כל חוצות, ועיני רבים ישוטטו בתלתליהם... "יפה היא הצניעות" אמרו חז"ל. ושלא לדבר על תמונות בת מצווה שמתפרסמות ברבים.

גם אם תמונת ילדכם לא תופיע על בקבוקי קונדישנר של חברות הענק, אבל היא כן עלולה להתפרסם כאייקון בחינמוני פרסומת זולים וכדומה. נקודה למחשבה ולשימת לב! יש לדרוש מהצלמות למחוק את החומר, או להוציא התחייבות שהוא לא יתפרסם בכל צורה ציבורית כל שהיא!

תמונה וקול בעיני

אבל, תמונה וקול בה. אנו כלשונו הזהב של מרן החזון איש זצוק"ל אמורים 'בכל תנועה להתייעץ עם חלקי השו"ע'. ו'אין אנו בני חורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה'. ובכן, יש לשולחן ערוך ולפוסקים מה לומר בדבר. ונציג את הבעיות ההלכתיות והדילמות המוסריות.

צילום עם ספרי קודש

הצילום שנותנות לילדים ספרי קודש לצילומים. האם מותר

תמונה וקוץ בה. אנו כלשונו הזהב של מרן החזון איש
זצוק"ל אמורים 'בכל תנועה להתייעץ עם חלקי השו"ע'. ואין אנו
בני חורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה.
ובכן, יש לשולחן ערוך ולפוסקים מה לומר בדבר.
ונציג את הבעיות ההלכתיות והדילמות המוסריות.

צילום עם ספרי קודש

ישנן צלמות שנותנות לילדים ספרי קודש לצילומים. האם מותר
הדבר? מותר להוציא ספר קודש ולהשתמש בו למטרות חול?
לא אוכל שלא להיזכר בסיפור ששמעתי בילדותי: לבית המדרש
בעיירה נכנס עגלון לא מוכר, הוא הצביע בתחינה על ארון
הספרים וביקש מהלומדים מספר גמרות מהש"ס הגדול שבארון.
מסכת בבא בתרא מסכת שבת ועוד. הלומדים התרגשו, וסברו
שוודאי לפנייהם צדיק נסתר... הם מיהרו בהתרגשות לסייע
לצדיק הנסתר, ולהביא את ערימת הספרים הכבדה שדרש. ואז
לתדהמתם לא הייתה גבול - העגלון נטל את ערימת הספרים
הגדולה, טיפס עליה והוריד מעל הארון הגבוה חבילת גבינה
אותה הטמין לייבוש בלילה... מזעזע. הלא כן? אך האם איננו
דומים לאותו עגלון בור? אולי איננו דורכים על הספר, אבל אנו
משתמשים בו שימוש חול וביזיון, בתמונה שלפני החזיק הילד
כדור, ובאחריה צעצועים אחרים, וגם הספר משמש להבדיל
כצעצוע. וכי אין זה זלזול?
למעשה, מצאנו תמונות של ילדי ישראל בדורות קודמים

שהצטלמו עם ספרים בידיהם, אך יתכן שהיה זה בשעת לימודם, או אפילו שלא בשעת לימודם אבל הם הקפידו ללמוד בספר ולא להוציאו אך למטרת צילום.

ובאמת, ישנן צלמות המשתמשות בכריכות ספרים בעלי מראה תורני ובתוכם ספר חול... למרות שגם כריכת ספרים טעונה גניזה, אבל אם לא השתמשו בה אין בה קדושה. ניתן להשיג בכריכות או לפעמים בחנויות ספרים כריכות כאלו.

אפילו ספר ה'מסורת' - אובייקט פוטוגני וחיובי לילדי החלאקה - הוא ספר קודש הטעון גניזה, בגלל התפילות, הברכות, והפסוקים שבו. בין פוסקי זמננו יש שיטות שונות בעניין האם מותר להצטלם עם ספרי קודש. הגאון הגדול רבי אביגדור נבנצל שליט"א סובר שאין לעשות כך ואחרים מקילים בדבר. ועל כל פנים, גם אלו שכן מצטלמים עם ספרי קודש, ובפרט כאשר מדובר בילדים קטנים, יש לדאוג לנהוג בספר כבוד כראוי לו ושלא יבוא לידי ביזיון חלילה.

צילום והסרה בבתי כנסת

עוד תופעה או יותר נכון פרצה שנפרצה בשנים האחרונות: הסרה וצילום 'קליפים' בבתי כנסת. התופעה התחילה בעיקר מאומנים וזמרים, כמובן שאלו לא הגיעו לדרגה להורות הלכה למעשה, ואין לקחת מהם "מעשה רב"...

ובכן, האם יש היתר להשתמש בבית כנסת לצורך חול? להלכה אסור אפילו להיכנס לבית הכנסת מפני הגשמים אסור, ודאי שלא לערוך בו מצגי בידור וזמר! או תרבות פנאי המוגדרת בהלכה כ'קלות ראש' אל מול 'כובד ראש' הנדרש בבית הכנסת.

מרב הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל נשאל בדבר צילום בבית כנסת, ונביא את הדברים כלשונם כפי שהופיעו בספר 'משכן דוד'.

שאלה: האם מותר להצטלם בבית הכנסת? תשובה - "אין להצטלם בבית הכנסת, משום שכל זה הוא בכלל קלות ראש, כיון שביכ"נ אינו אתר תיירות, ומיועד רק ללימוד ותפילה, ויש לנהוג בו בחרדת קודש כראוי לבית ד'. אמנם לצלם שם רבנים, וכן בסעודת מצוה שהוא בכלל מצוה של חיוב וכבוד התורה הדבר מותר".

חקרנו ודרשנו אם יש דעה שמקילה בעניין - אך לא מצאנו!...

elNo - קייק

ואם כבר עסקנו בצילום בעין ההלכה, לא נוכל שלא להרחיב את הדיבור על תופעה פסולה ומוזרה שהחלה קונה שביטה גם בבתי שומרי תורה ומצוות.

רגשה עלינו תופעה חדשה שנחתה מחו"ל. צור מחצבתו של המנהג בא ממקורות לא יהודיים בעליל, וכנראה מקורו מקרבנבלים פראיים וברבריים מערבות ברזיל ומהג'ונגלים האפריקאים. הלא היא ה"סמאש קייק" או "פוטו סמאש".

למבוגרים שבינינו נגלה, שלא מדובר בחברת קייקים חדשה, ואפילו לא בשמה של חסידות בלתי מוכרת... מדובר במחזה לא נעים בכלל; ובכן, אנא שבו, והכינו כוס מים למקרה הצורך...

בהגיע העולל לחג צילום כל שהוא, אם זה בעוון יום הולדת של גיל שנה או בעוון אחר... מכינים עוגה מפוארת, ('סמאש קייק' בתרגום חופשי: לרסק את העוגה) ומגישים את העוגה להוד כבוד העולל, שמתעלל בעוגה עד שיהיה הוא והרצפה מלוכלכים. וכך כשהתלכלך והתפלש בשוקולד בקרם ובמרגרינה, מצלמים אותו. ממש אידישע נחת אמיתי.

(מפני כבוד הציבור לא נרחיב את הדיבור על גבי במה מכובדת זו על מבוגרים שמשתטים בעניין, ונשאיר בשבילכם את העבודה. פרטים תבררו אצל בנותיכם...)

בציבור הכללי מדובר ב'אירוע' של ממש.

'יום צילום' שלוקח מספר שעות, כולל החלפת בגדים לרך ולהוריו, עוגה יקרה (המחיר הזול ביותר בסביבות 250 ש"ח, מעמד הצילום עצמו עולה בסביבות אלף ש"ח) ולדאבון לב התופעה חודרת אלינו לאט-לאט, לא נזכיר רעיונות נוספים בסגנון דומה, אבל ישנם כאלו כבר לצערנו. כולי תקווה שהטרנד הבא לא יהיה לצלם את הילד חבוש כובע ישיבע'בוחר לראשו בתוך סיר צ'ולנט מהביל.

ובכן, לא צריך הרבה בשביל להבין כי מדובר כאן בתופעה פסולה בתכלית, חינוך לתאוה ולשחיתות. קצת מזכיר את לשונו החריפה של בעל חובות הלבבות על אלו ש'עושים בטניהם אלוהיהם'.

וודאי לא מוסיף ערכים נעלים של יראת שמים ומידות טובות.

לכאורה אין כל היתר הלכתי להשחית דבר מאכל בשביל צילומים, עוגה שהכנתה (באופן פרטי) עולה לכל הפחות עשרות שקלים, והילד אוכל מתוכה כמה צביטות ואגרופים ורובה הולכת לאבדון, יתכן שלפי כמה שיטות עוברים באיסור דאורייתא של בל תשחית ובאיסור ביזוי אוכלים, וגם, שזה שקשה לעניות חלילה.

כך נפסק ברמב"ם (הלכות מלכים ו' י') שמי שמאבד מאכלים בדרך השחתה עובר בבל תשחית.

כמו כן, אלו המצטלמים עם פירות וירקות, יתכן שעצם הדבר מותר, אבל זאת כמובן באופן שהם יישארו ראויים לאכילה ולא יבואו לידי ביזיון והשחתה. אגב, אפילו מנהג ה'אויפרוף' לזרוק על החתן סוכריות ודברי מאכל, מפורש בשולחן ערוך (אורח חיים קעא) שאין זה מותר אלא בתנאי שלא ימאס מאכילה, וגם היתר זה משום שמחת חתן וכלה.

(למעוניינים לברר את העניין במקורותיו, נציין מראה מקום למשנה ברורה סימן קע"א ובביאור הלכה שם, שמותר רק דבר שהוא צורך לאדם ודרך העולם לעשות כך, ואפילו לצורך שמחת חתן וכלה לא התיירו דבר שהולך לאיבוד.)

ובכן, ראוי לעשות 'חושבים', ושלא תהיה היד קלה על מתג הצילום בכל מצב... כמובן, שכתבה זו לא נועדה לפסיקת הלכה, כי אם לעורר את ליבם (ועיניהם) של הקוראים, לעשות חשבון נפש על תופעות פסולות מבחינת הלכה או מבחינה מוסרית, ולעניין הלכה למעשה יש לשאול רב מורה הוראה.

תודות לגאון בעל הספר 'עץ השדה' על הלכות בל תשחית, על עזרתו.